
van proces. Na zijn vrijlating bleek de plaatselijke NSB zeer op hem gebeten. Meester Lukkien werd op straat uitgejouwd als 'lelijke kosten'. Bij hem thuis werden meerdere malen invallen gedaan.⁶³

De 18-jarige Jan Sligter werkte op de weefspoelenafdeling van de AGO-fabriek. Hij woonde nog thuis aan de Kloosterveenweg. Het gezin was orthodox hervormd, kerkte in De Kapel en bij gelegenheid ook wel in de Kloosterkerk. Ogenschojnlijk leek alles rustig. Jan Sligter maakte zich in april 1942 niettemin boos om wat er om hem heen gebeurde:

Een Duitse soldaat zag je er nauwelijks. NSB-ers en hun wamannen des te meer. En Joden, met hun gele ster op de borst.

Bij wijze van protest spelde Sligter zich een oranje-insigne op.⁶⁴ Hij werd prompt op straat aangehouden door een plaatselijke politiman, en afgevoerd naar het Scholtenhuis in Groningen. Na tot zes weken te zijn veroordeeld werd Sligter naar kamp Amersfoort overgebracht.⁶⁵

'Men leeft als vreemden'

De ervaringen van Wester, en vooral die van Lukkien en Sligter, noopten tot voorzichtigheid. Daar bestond aanleiding toe, maar de kerk leek wel verlamd. Diaken Mook wond zich op. 'Men leeft als vreemden, als concurrenten naast elkaar, om nog maar niet te zeggen: men staat in veel gevallen lijnrecht tegenover elkaar, terwijl men toch allemaal leden en lidmaten is van de eene Hervormde Kerk.'⁶⁶ Dat was ook de mening van hogere kerkelijke organen. De vrijzinnige Winschoter predikant Johan Conrad Fischer had op 17 oktober 1941 Ter Apel bezocht, om verslag te doen van de onder leiding van prof. H. Kraemer ingestelde Commissie Kerkelijk Overleg.⁶⁷ Fischer drong aan op eenheid, ongeacht richting.⁶⁸

Ten Bruggenkate bleef pessimistisch: 'de achteruitgang, die er elk jaar al was' zette door en hij zag niet hoe dat proces nog gestopt kon worden. Er ging 'bijna niemand' meer ter catechisatie.⁶⁹ Gemeenteleden begonnen zich zorgen te maken over de depressie bij hun predikant: 'Hij kwam er niet meer uit.'⁷⁰

Ondertussen wankelde de ooit dominante positie van de vrijzinnigen in de provincie Groningen. Ze beschikten in 1941 weliswaar nog over een meerderheid in drie van de vier classes, maar in het provinciaal kerkbestuur waren de orthodoxen al op gelijke hoogte gekomen (3 om 3). In de classis Winschoten was de situatie onzeker. Zestien gemeenten werden als orthodox beschouwd, achttien als vrijzinnig – een krappe meerderheid. In het classicaal bestuur was de verhouding 5 om 5, wat de predikantsplaatsen betreft hadden de vrijzinnigen nog net de meerderheid (21 tegen 19).⁷¹ Om

⁶³ Verklaring H. Lukkien, Ter Apel 19-9-1945, in: NA CABR inv.nr. 39500.

⁶⁴ Mededeling mw. A. Sligter-Niekamp, Berkel en Roderijs 20-6-2011 (telefoongesprek met auteur).

⁶⁵ J. Sligter, *De lange hete zomer van 1942. Kamp Amersfoort juni, juli en augustus*, Berkel en Roderijs 2003, op: www.sligter.nl/janmemorie1942 (introdutatie).

⁶⁶ AHWK, kerkenraadsnotulen 17-4-1941.

⁶⁷ Cf. A.J. Rasker, *De Nederlandse Hervormde Kerk*, Kampen 1986, 283-284.

⁶⁸ Kerkenraadsnotulen 17-10-1941, in: AHWK.

⁶⁹ Kerkenraadsnotulen 27-11-1941, in: AHWK.

⁷⁰ Interview van de auteur met mw. A. Timmerman, Ter Apel 28 mei 2011.

⁷¹ *Jaarboek Vereniging Vrijzinnige Hervormden in Nederland 1941-1942*, Assen 1942, 30-32.